

Юлія Пасічник

*Науковий керівник – д. іст. наук, проф. Сінкевич Є. Г.,
Чорноморський Державний університет ім. Петра Могили*

ПРОБЛЕМА НАГІРНОГО КАРАБАХУ

У статті автор висвітлює проблему Нагірного Карабаху та його значення в міжнародних відносинах. Карабаський конфлікт є дестабілізуючим фактором для Центрально – Азійського регіону, але в першу чергу в його вирішенні зацікавлені Азербайджан та Вірменія.

In the article the author lights up the problem of Mountain Karabakh and his value in international relations. A Karabakh conflict is a destabilizing factor for centrally – the Asian region, but first of all Azerbaijan and Armenia are interested in the decision of this conflict.

Проблема Нагорного Карабаха особливо важна для Центрально – Азійського регіона, но решить проблему могут только Армения и Азербайджан – стороны участники конфликта.

Міжнародну ситуацію ХХІ ст. можна характеризувати, як століття конфліктів. Кожен континент світу має територіальні конфлікти, лише Антарктида залишається територією миру. В Латинській Америці найгучнішим є конфлікт між Великою Британією та Аргентиною за Фолклендські острови. Африканський континент потопав у революціях, після розпаду колоній кордони в африканських країнах є умовними. Це призвело до розділення Сомалі, Судану. Європа є більш цивілізованим континентом у порівнянні з Африкою, та визнання Республіки Косово міжнародною спільнотою лише загострило конфлікт за територію між Албанією та Сербією. Найбільше територіальних претензій в світі має Азійська країна – КНР, що хоче повернути втрачені території династії Цинь [1].

Розпад Радянського Союзу відкрив проблеми, що існували за “залізною завісою”. Вірмено-азербайджанський конфлікт за Нагорний Карабах є потенційно небезпечним для всього Азійського регіону. Вирішення цієї проблеми стоїть на місці так, як сторони висувають

один до одного надзвичайно високі умови. Баку та Єреван вважають територію Нагірного Карабаху своєю історичною територією. Насправді ця територія з ХХ ст. була у складі Карабаського ханства, що васально було залежним від Персії. Після російсько-перської (1804–1813р.) війни Карабах перейшов у власність Російської Імперії. Жителі карабаської території мали власну культуру, звичаї за віросповіданням були мусульманами. На початку ХХст. Нагірний Карабах двічі ставав ареною міжетнічної боротьби у 1905–1907 та 1918–1920 рр. У 1919р. Ліга Націй на Паризькій мирній конференції визнала цю територію суперечливою. [2] За часів Радянського Союзу Нагірний Карабах належав до Азербайджанської Республіки. 70 років бакинська влада здійснювала по відношенню до карабахців різні форми етно-релігійної, демографічної та економічної дискримінації, намагались вижити вірмен з території Карабаху та заселити цю територію мігрантами-азербайджанцями.

Загострення конфлікту відбулось у 1987 р., приводом стало селище Чахардлі Шахморського району Азербайджанської РСР. Чахардлі не було включено до Нагірно-Карабаського Автономної області, головою Чахардлі було обрано вірмена, бакинська влада зняла його з посади, а населення вимагали покинути територію Азербайджану. Керівництво Шахморського району здійснили два погроми в Чахардлі в жовтні та грудні 1987 р. Після цих подій, вірмени Карабаху прийшли до висновку, що подальше знаходження під владою Баку може призвести до катастрофи.

20 лютого 1988р. рада народних депутатів Нагірно – Карабаської Автономної області звернулись до керівництва Вірменії та Азербайджану з проханням розглянути можливість виходу області із складу Азербайджанської РСР та приєднатися до Вірменії.

Через два дні до столиці Карабаху були надіслані озброєні загони азербайджанських військових, щоб “карати” вірмен та “наводити порядок”. А через 5 днів після нападу, Радянський Союз потрясла надзвичайна за всю історію цієї держави подія – масові вбивства вірмен в азербайджанському місті Сумгаїті, розташованого недалеко від Баку. Впродовж двох днів були по-звірячому убиті і покалічені десятки людей. Після запізнитого прибуття в місто радянських внутрішніх військ і загонів міліції, усі 14 тисяч вірмен, що мешкали в місті, в паніці покинули Сумгаїт. Уперше в СРСР з’явилися біженці [3].

Геополітично Карабах знаходиться на території як Вірменії так і Азербайджану, територія складає 11 500 км квадратних. За часів СРСР Карабах був у складі Азербайджану, більшість населення складала вірмени.

2 вересня 1991 р. на обласному рівні було ініційовано створення Декларації про незалежність. 6 січня 1992 р. було проголошено незалежність Нагірно-Карабаської Республіки, зі столицею в місті Степанакерт. Керівництво в Баку вирішило вигнати вірменів з території та Єреван вступився за вірменське населення. Це стало приводом для військового конфлікту між державами [4].

Нагірно – Карабаська республіка є частково визнаною, НКР визнали Абхазія, Південна Осетія та Придністровська Молдавська Республіка. Кордон між Вірменією та Азербайджаном є неспокійним, так як постійно відбуваються диверсії та стрілянина. З початку 2013 р. загинуло чотири азербайджанських військовослужбовці, 250 разів було порушено режим припинення вогню [5]. Карабаська проблема – це проблема самовизначення народу Нагірного Карабаху, права народу самостійно визначати свою політику. На сьогодні проблема Карабаху повністю ігнорується, в переговорному процесі та в міжнародній політичній практиці. У вирішенні цієї проблеми не зацікавлені США та ЄС, Нагірний Карабах не має природних ресурсів, що могли би зацікавити Америку у боротьбі за незалежність. Карабах є привабливим з туристичної точки зору. Таким чином Степанакерт знаходиться в ізоляції та політичній блокаді, зовнішньополітичні зв'язки відбуваються через Вірменію. У інтерв'ю Wall Street Journal в листопаді 2012 року президент Вірменії Серж Саргсян підкреслив, що Азербайджан вичікує зручного моменту для відновлення військових дій. За підсумками грудневого засідання Ради міністрів закордонних справ ОБСЄ в Дубліні, Баку і Єревану так і не вдалося вийти на прийняття взаємоприйнятного документу, що відбивав три базові принципи врегулювання конфлікту, включаючи принцип незастосування сили при вирішенні спірних питань.

У лютому 2013 року азербайджанська армія провела чергові широкомасштабні навчання поблизу кордонів з Нагірним Карабахом. Практика подібних навчань давно вже прийняла регулярний характер. Варто відмітити, що в жовтні минулого року вірменська сторона також провела в регіоні великомасштабні навчання. Одночасно у Баку оголошено про майбутні двомісячні військові збори офіцерів запасу. З'явилися пропозиції про введення деякого “особливого військового режиму на обмежених територіях”, у зв'язку з чим можуть бути внесені зміни і доповнення до Закону “Про воєнний стан”.

Список використаних джерел та літератури:

1. Мануков С. Острова раздора [Электронный ресурс] / С. Мануков. – Режим доступа: <http://expert.ru/2012/09/25/ostrova-razdora/>. – Название с экрана

2. Маркедонов С. Нагорный Карабах: конфликт диною в четверть века [Электронный ресурс] Сайт Политком // Режим доступа <http://www.politcom.ru/15355.html>. – Название с экрана

3. Мелик-Шахназаров А. Нагорный Карабах. Факты против лжи [Текст] / А. Мелик-Шахназаров. – Ереван: Волшебный фонарь, 2009.

4. Нагорный Карабах. История [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.gandzasar.ru/nagorno-karabakh.htm>. – Название с экрана

5. Стороны конфликта в Нагорном Карабахе обвинили друг друга в нарушении режима прекращения огня [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.kavkaz-uzel.ru/articles/220851/>. – Название с экрана